

Journal of Scientific Papers “Social development and Security”
home page: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/>

Mykola Chomik (2019) Kontseptual'ni osnovy zastosuvannya Zbroynykh Syl ta inshykh viys'kovykh formuvan' pid chas likvidatsiyi naslidkiv nadzvychaynykh sytuatsiy z vrakhuvannyam ryzyku profesiynoyi diyal'nosti zadiyanoho osobovoho skladu z metoyu upravlinnya tekhnogennoyu [Conceptual bases for the use of the armed forces and other military formations during the elimination of the consequences of emergencies, taking into account the risk of occupational activity of the personnel involved in the management of technogenic safety]. *Social development & Security*. 9(3), 91 – 105. DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.3.7>

Концептуальні основи застосування Збройних Сил та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій з врахуванням ризику професійної діяльності задіяного особового складу з метою управління техногенною безпекою

Микола Хомік

*Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського,
проспект Повітрофлотський, 28, м. Київ-049, 03049, Україна,
e-mail: nkhomik@ukr.net*

*к.т.н, старший науковий співробітник
провідний науковий співробітник науково-організаційного відділу
Центру воєнно-стратегічних досліджень*

Article history:

Received: April, 2019
1st Revision: May, 2019
Accepted: June, 2019

DOI: 10.33445/sds.2019.9.3.7

Анотація: У статті на основі аналізу застосування національних збройних сил та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру були запропоновані концептуальні основи, які ґрунтуються на виявлених тенденціях, встановлених закономірностях, сформульованих принципах та розробленій концепції такого застосування. Базовою ідеєю зазначених концептуальних основ є мінімізація

ризиків особового складу при його застосуванні під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру, у тому числі, ліквідації їх наслідків з метою управління техногенною безпекою. Концептуальні основи застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій, природнього, техногенного і воєнного характеру є підґрунтям для розробки сукупності методів, методик, моделей та алгоритмів такого застосування та оцінки його ефективності, що в свою чергу дозволить виробити рекомендації та пропозиції щодо застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій з врахуванням ризику задіяного особового складу. Результати дослідження можуть бути використані при організації ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру та здійснення управління техногенною безпекою за рахунок мінімізації ризику задіяного особового складу.

Ключові слова: концептуальні основи, тенденції, закономірності, концепція, принципи, ліквідація наслідків, надзвичайні ситуації, застосування військ (сил), техногенна безпека.

Бібл.18, табл. 0, мал. 2.

1. Формулювання проблеми

1.1. Новизна дослідження. Природні явища, промислові, енергетичні, транспортні та військові об'єкти є потенційно небезпечними джерелами виникнення й розвитку надзвичайних ситуацій природнього та техногенного характеру. В ході війн та збройних конфліктів, під час застосування зброї можуть утворюватися надзвичайні ситуації воєнного характеру.

За останні 10 років кількість надзвичайних ситуацій у світі збільшилася в 2,3 рази, витрати на їх ліквідацію зросли в 12 разів [1-4]. Так, за 2017 і 2018 роки жертвами надзвичайних ситуацій стали більше 80 тисяч осіб, з них «лева частка» припадає на надзвичайні ситуації воєнного характеру, які виникали в різних зонах ведення бойових дій (Сирія, Ірак, Афганістан, схід України, Лівія, Йемен, Синайський півострів, Палестина та інші) [5-8].

Крім того, ведення Антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил на сході України підвищує імовірність виникнення надзвичайних ситуацій, оскільки на території України присутня значна кількість потенційно небезпечних об'єктів, а саме: 5 атомних електростанцій з 15 реакторами, 2 дослідних реактори; 1789 хімічних підприємств з небезпечними хімічними речовинами; 12 гідровузлів та 16 водосховищ; 7 біологічно-небезпечних підприємств та 149 біологічно-небезпечних осередків захоронення [9].

Аналіз ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру свідчить про стійку тенденцію залучення до цього процесу військ (сил) національних збройних сил та інших військових формувань. Тому постає необхідність у розробленні методологічних основ застосування національних збройних сил та інших військових формувань під час ліквідації наслідків таких ситуацій і, як їх складової – концептуальних основ такого застосування. Причому ці основи повинні розроблятися з урахуванням мінімізації ризиків задіяного особового складу з метою управління техногенною безпекою.

1.2 Аналіз останніх досліджень та публікацій

В провідних країнах світу відбуваються докорінні зміни в характері ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Від масштабних дій (організація ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на Чорнобильській АЕС, яка здійснювалася з залученням значної кількості сил), ці країни переходять до конкретних, цілеспрямованих й обґрунтованих дій мінімально необхідним складом сил та з мінімальним ризиком для нього. За таких умов національні збройні сили, спираючись на свої оперативні, організаційні, мобілізаційні, технічні та інші можливості, наявну систему військового управління стають основним ресурсом держави під час ліквідації наслідків масштабних надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру [1,10-13].

В останні роки постійно зростає фінансування наукових досліджень в області організації та здійснення ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і

досить велике коло зарубіжних і вітчизняних вчених у своїх роботах торкаються питань оцінки та прогнозування наслідків надзвичайних ситуацій [1, 14-18].

Проте, поза їх науковим кругозором лишається дуже важливе, особливо для України, питання розробки сукупності підходів, концепції, принципів, методів, методик та алгоритмів застосування військ (сил) національних збройних сил під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру, у тому числі ліквідації їх наслідків з врахуванням ризиків професійної діяльності задіяного особового складу.

1.3. Постановка завдання

Метою статті є розробка концептуальних основ застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру з врахуванням ризиків професійної діяльності задіяного особового складу.

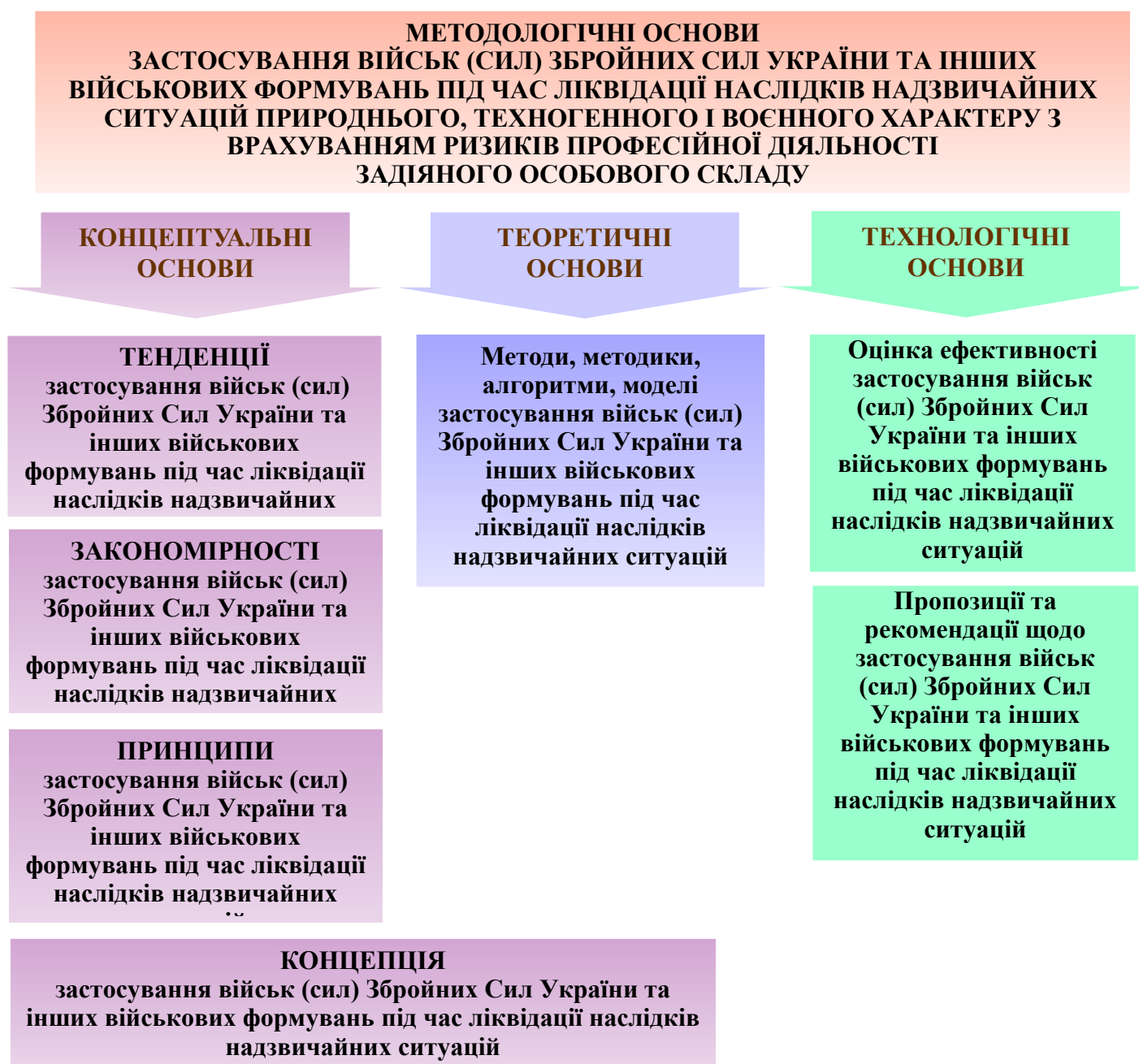
2. Виклад основного матеріалу

2.1. Процесу ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій притаманні загальні риси, які характерні теорії застосування окремих видів ЗС України, родів військ і спеціальних військ, інших військових формувань, відповідних органів управління ЗС України, інших центральних органів виконавчої влади, як в мирний, так і у воєнний час [4, 12].

Разом з такими загальними рисами існують і значні відмінності. Розглядаючи окремо питання застосування сил і засобів кожного з учасників ліквідації надзвичайних ситуацій, природнього, техногенного і воєнного характеру на державному, регіональному, місцевому рівнях (для органів військового управління такі рівні доцільно вважати відповідно стратегічним, оперативним та тактичним), неминуче буде мати місце різне тлумачення одних й тих же самих категорій, понять, різний підхід до вирішення проблем застосування військ (сил) під час ліквідації наслідків конкретної надзвичайної ситуації.

Щоб уникнути такого, варто запропонувати спільні підходи та розробити методологічні основи застосування ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру, у тому числі під час ліквідації наслідків таких ситуацій з врахуванням ризиків професійної діяльності задіяного особового складу. Загальна структурна схема зазначених методичних основ представлена на мал. 1.

Безумовно, що основним «направляючим косинусом» таких методологічних основ повинні стати концептуальні основи застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру з врахуванням ризиків професійної діяльності задіяного особового складу.

Мал. 1 – Загальна структурна схема методологічних основ застосування ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру

Причому зазначені концептуальні основи повинні передбачати: виявлення тенденцій та встановлення закономірностей застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру; обґрунтування загальних та специфічних принципів застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру; розробку концепції такого застосування.

2.2. Аналіз досвіду ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного і воєнного характеру, проведений у [2] дозволив виявити певні тенденції:

у всіх операціях з ліквідації широкомасштабних надзвичайних ситуацій застосовувалися національні збройні сили;

застосування військ (сил) національних збройних сил під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій пов'язане із: зростанням кількості та масштабами надзвичайних ситуацій природного, техногенного та особливо воєнного характеру; недостатніми можливостями сил, які за своїм функціональним призначенням повинні ліквідувати наслідки надзвичайних ситуацій, малими термінами їх застосування у відриві від стаціонарних баз забезпечення; відсутністю у цих силах мобілізаційних резервів та інше;

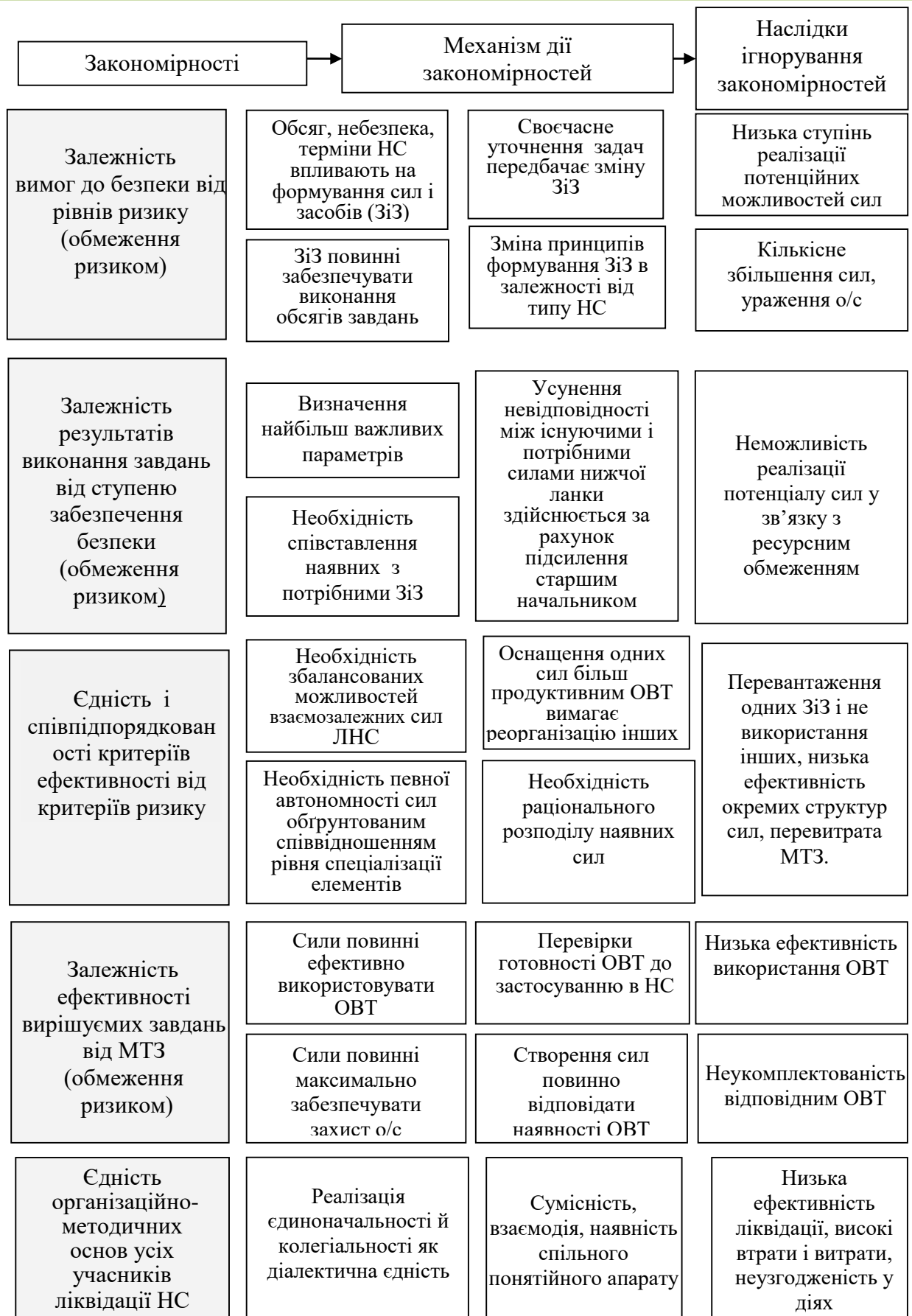
під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій ставилися завдання: оповіщення; евакуація; виявлення і визначення небезпечних районів; забезпечення захисними спорудами і їх облаштування; рятувальні роботи та ліквідації наслідків; медичне обслуговування, зокрема перша медична допомога; термінове забезпечення житлом і харчуванням; термінове надання допомоги у встановленні і підтриманні громадського порядку в районах лиха; надання допомоги в збереженні (охороні) об'єктів, що необхідні для життєзабезпечення тобто функціонування (виживання) громад; термінове поховання (кремація) загиблих; психологічна та релігійна допомога;

урахування ризику задіяного в ліквідації наслідків надзвичайної ситуації особового складу, управління цим ризиком з метою його мінімізації;

стійкий зв'язок між кількісними й якісними показниками виконання особовим складом завдань та ризиком професійної діяльності, що супроводжує виконання цих завдань та інші.

Виявлені тенденції дозволили встановити загальні та специфічні закономірності застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру [2, 3, 4, 9], схематизація яких представлена на мал. 2.

2.3. На основі пізнання об'єктивних законів природи, розвитку надзвичайних ситуацій, виявлених тенденцій та встановлених закономірностей застосування ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру, спираючись на дослідження історичного досвіду застосування сил та засобів у надзвичайних ситуаціях [2,3,4,9-12,15] були сформульовані принципи такого застосування, як керівні положення, правила, найважливіші рекомендації з організації та застосування ЗС України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій з врахуванням ризиків професійної діяльності задіяного особового складу [4].

Мал. 2 – Схематизація закономірностей застосування ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій, механізми їх дії та наслідки їх ігнорування (на мал. скорочення: ЗіЗ – засоби індивідуального захисту)

До загальних принципів застосування ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру були віднесені: підтримання постійної бойової готовності військ (сил) до виконання завдань; зосередження головних зусиль на найважливіших напрямках для виконання головних бойових завдань; твердість і безперервність управління; маневр силами й засобами; всебічне забезпечення воєнних дій.

Специфічні принципи застосування ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру.

1. Принцип обґрунтованого ризику, який повинен стати домінуючим у групі специфічних принципів. Він ґрунтується на загальнолюдських цінностях та перевазі безпеки особового складу над результатом. Цей принцип був яскраво реалізований під час організації ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на АЕС “Фокусима-1”, де практично не було постраждалих серед особового складу Сил самооборони Японії, які приймали участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

2. Принцип доцільності. Цей принцип базується на принципі обґрунтованого ризику, розвиває його та дозволяє обирати функції, завдання, стратегію дій ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру виключно з міркувань мінімізації ризику та максимізації ефекту таких дій.

3. Принцип взаємодії. Він вимагає здійснення взаємодії та комплексування усіх сил та засобів задіяних при надзвичайних ситуаціях урахуванням попереднього принципу доцільності. Цей принцип не дозволяє застосовувати під час надзвичайних ситуацій техногенного, природнього і воєнного характеру сили і засоби без урахування їх можливостей та апріорного ефекту дій. Причому ризик задіяного особового складу повинен бути узгоджений в рамках організації заходів взаємодії при надзвичайних ситуаціях з урахуванням спроможностей сил і засобів.

4. Принцип сумісності. Він вимагає єдиного підходу у визначенні системних вимог до розробки і застосування відповідних технічних засобів, озброєння та обладнання під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру. Причому, так само, як і попередні принципи, передбачає при сумісному застосуванні відповідного озброєння та обладнання забезпечити максимальний ефект за умови мінімального ризику.

5. Принцип оптимальності. Цей принцип вимагає оптимального (по кількості і якості) застосування сил та засобів ЗС України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру з максимальним ефектом і мінімальним ризиком для задіяного особового складу.

Наведені специфічні принципи дозволяють переосмислити процес організації ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій з такого, де ризик не враховується взагалі, до такого, де врахування ризику та встановлення доцільності тих чи інших заходів є пріоритетом. Це підвищує обґрунтованість рішень під час організації застосування ЗС України та інших військових

формувань при надзвичайних ситуаціях природнього, техногенного і воєнного характеру. Безумовно, такі принципи несуть виключно спеціальне навантаження і мають доповнюватися загальними принципами – принципами збройної боротьби, безпеки життєдіяльності, захисту від зброї масового ураження, цивільного захисту та інші.

2.4. Запропоновані та скореговані за змістом специфічні принципи застосування ЗС України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру стати підґрунтям для розробки концепції такого застосування, як єдиного, визначального задуму, системи поглядів та розуміння явищ і процесів, які виникають під час застосування ЗС України та інших військових формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Крім того, концепція – це ще сукупність взаємопов'язаних, визначених за єдиним задумом, основних положень, які сприяють досягненню єдиної мети.

Аналізуючи [2,3,4,9-12,15] та спираючись на виявлені тенденції, обґрунтовані закономірності та визначені принципи застосування ЗС України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природнього, техногенного і воєнного характеру, були сформульовані зазначені основні положення (концепція) такого застосування.

Положення 1. Під час організації застосування ЗС України та інших військових формувань при надзвичайних ситуаціях природнього, техногенного і воєнного характеру необхідно комплексно урахувувати величину ризику, як для особового складу, так і для осіб, в інтересах яких виконуються завдання та заходи ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

При цьому, основними завданнями повинні стати: забезпечення готовності військ (сил) до дій під час ліквідації надзвичайних ситуацій та запобігання їх негативних наслідків; збирання та аналітичне опрацювання інформації про надзвичайні ситуації; прогнозування та оцінка наслідків надзвичайних ситуацій; визначення на основі прогнозу потреби в силах, матеріально-технічних і фінансових ресурсах; створення, раціональне збереження і використання резервів та ресурсів, необхідних для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; оповіщення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про наявну обстановку і вжиті заходи; розроблення і реалізація нормативно-правових актів, статутних та нормативних документів із застосування ЗС України та інших військових формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; реалізація визначених законодавством прав особового складу (членів їх сімей) ЗС України та інших військових формувань, які брали безпосередню участь в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; підготовка органів управління, сил та засобів ЗС України та інших військових формувань до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; підготовка особового складу до дій в умовах надзвичайних ситуацій; підготовка особового складу до виконання заходів щодо захисту від несприятливих факторів надзвичайних ситуацій.

Основними заходами, залежно від характеру надзвичайних ситуацій та етапу їх розвідку мають стати: розвідка; прогнозування; спостереження і контроль.

Наведені заходи повинні забезпечуватися: створенням і підтримкою в постійній готовності в збройних Силах України та інших військових формуваннях сил спеціальної розвідки; прогнозуванням, спостереженням і контролем за надзвичайними ситуаціями та їх несприятливими факторами (ризиками) з включенням до них існуючих сил та засобів контролю незалежно від підпорядкованості; організацією збору, опрацювання і передачі інформації про надзвичайні ситуації та їх розвиток в масштабі часу близькому до реального.

Положення 2. Оповіщення військ (сил) та населення про надзвичайні ситуації забезпечується: завчасним створенням і підтримкою в постійній готовності видових та територіальних систем централізованого оповіщення; організаційно-технічним поєднанням видових та територіальних систем оповіщення і систем оповіщення ЗС України, інших військових формувань, органів центральної виконавчої ради; розробкою та введенням в дію єдиної системи оповіщення про надзвичайні ситуації; своєчасним розгортанням відповідних сил підсистеми розвідки в районах надзвичайних ситуацій; ретельною організацією добування даних про надзвичайні ситуації; встановленням доцільних термінів поновлення розвідувальної інформації про такі ситуації.

Положення 3. Виконання спеціальних робіт досягається: участю у першочергових (невідкладних) аварійно-рятувальних і ліквідаційних, а також у режимно-обмежувальних, аварійно-відновлювальних роботах; розшуком та евакуацією із зони надзвичайних ситуацій особового складу, населення та матеріальних цінностей; проробленням проходів в завалах, руйнуваннях; укріпленням або руйнуванням споруд (конструкцій), які являють загрозу; підготовкою та утриманням шляхів; обладнанням та утриманням переправ; зняттям забрудненого шару ґрунту; збором та захороненням небезпечних речовин; обладнанням пунктів польового водопостачання; будівництвом (укріпленням) водозахисних споруд; очищенням місцевості від вибухонебезпечних предметів; участю у локалізації та гасінні пожеж; обладнанням протипожежних та мінералізованих смуг; проведенням заходів зі спеціальної обробки; санітарної обробки, дезактивації, дегазації та дезінфекції ділянок місцевості, доріг і споруд, а також пилопридушенням на них.

Положення 4. Заходами запобігання або зменшення ступеня ураження особового складу і населення, своєчасного надання допомоги постраждалим та їх лікування, забезпечення епідеміологічного благополуччя в районах надзвичайних ситуацій повинні бути: планування і використання існуючих сил і засобів медичного забезпечення ЗС України та інших військових формувань; розгортання в районах наслідків надзвичайних ситуацій необхідної кількості лікувальних закладів МО України, ЗС України та інших військових формувань; своєчасне застосування профілактичних медичних препаратів та засобів термінової профілактики; контроль за продуктами харчування, питною водою і джерелами водопостачання; завчасне створення і підготовка спеціальних медичних формувань; накопичення медичних засобів захисту, медичного та спеціального майна і техніки; контроль за санітарно-гігієнічною та епідеміологічною ситуацією; введення режимів карантину та обсервації;

знезаражування осередків ураження; проведення екстреної та специфічної профілактики; санітарна обробка особового складу та населення.

Положення 5. Як методологічний базис для розроблення моделей, методів, алгоритмів застосування ЗС України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру, а також розроблення методологічного апарату, що забезпечує прийняття обґрунтованих рішень щодо такого застосування, є ідея урахування ризику професійної діяльності задіяного особового складу.

Положення 6. Організація підготовки та застосування військ (сил) ЗС України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру повинні базуватися на загальних і специфічних принципах такого застосування.

Положення 7. Встановити режими готовності ЗС України та інших військових формувань до застосування під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в мирний час та особливий період.

Для Збройних Сил України.

В мирний час:

Готовність № 3 – режим повсякденного функціонування – в рамках бойової готовності “постійна”. Терміни готовності військ (сил) повинні будуть розраховані з урахуванням ризику, як для військ (сил) так і для населення.

Готовність № 2 – режим підвищеної готовності – у рамках бойової готовності “воєнна загроза” за наявності можливості виникнення надзвичайної ситуації техногенного, природного та воєнного характеру.

Готовність № 1 – режим застосування військ (сил) – у разі виникнення і під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації техногенного, природного і воєнного характеру.

В особливий період:

Готовність № 2 – режим повної готовності військ (сил) – в особливий період в умовах можливого виникнення надзвичайних ситуацій.

Готовність № 1 режим застосування військ (сил) – у разі виникнення і під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру.

Положення 8. Організацію управління військами (силами) під час застосування ЗС України та інших військових формувань доцільно проводити з залученням елементів системи управління ЗС України, центральних органів виконавчої влади в поєднанні з елементами мереж зв'язку приватних і державних установ.

При цьому, за необхідністю створюється система управління в районі надзвичайної ситуації, яка включає:

оперативні групи органів управління відповідного рівня;

пункти управління в районі надзвичайної ситуації (у районах виконання завдань);

систему зв'язку.

Управління військами (силами) під час застосування ЗС України та інших військових формувань при надзвичайних ситуаціях доцільно організувати за

схемою: міжвідомчий оперативний штаб – оперативна група вищого (для надзвичайної ситуації певного рівня) органу управління – командири і штаби частин (підрозділів) ЗС України та інших військових формувань, що залучаються до реагування на надзвичайну ситуацію – групи управління частин (підрозділів), які виділені для виконання окремих завдань.

Під час організації роботи органів управління необхідно: уточнювати (розмежовувати) повноваження, відповідальність та взаємовідносини з управління оперативно підпорядкованими військами (силами) (в умовах мирного часу), центральних органів виконавчої влади, установ та організацій різних форм власності (в умовах особливого періоду); розрахувати або уточнити порядок інформування міжвідомчого оперативного штабу, старшого, взаємодіючих та підпорядкованих штабів, а також наявних сил.

При цьому встановлюється єдина, заздалегідь розроблена, система сигналів управління та оповіщення; визначається порядок передачі (прийому) в оперативне підпорядкування виділених військ (сил).

Положення 9. Забезпечити підготовку, перепідготовку, до підготовку органів управління та особового складу Збройних сил України, інших військових формувань, центральних органів виконавчої влади з питань ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру за єдиними програмами та у міжвідомчих сертифікованих центрах.

Положення 10. Розробити єдину нормативно-правову базу щодо застосування ЗС України та інших військових формувань при надзвичайних ситуаціях техногенного, природного і воєнного характеру.

3. Висновки і перспективи подальших досліджень

У якості підсумку слід зазначити, що сутність застосування ЗС України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру полягає у цілеспрямованих діях, які спрямовані на рятування життя та збереження здоров'я особового складу та населення, створення відповідних передумов для виконання завдань ЗС України, а також на локалізацію зон надзвичайних ситуацій, припинення дії характерних для них небезпечних чинників.

На основі аналізу застосування національних збройних сил та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру були обґрунтовані концептуальні основи, які ґрунтуються на виявлених тенденціях, встановлених закономірностях, сформульованих принципах та розробленій концепції такого застосування, які служать джерелом практичної діяльності командирів і штабів, визначаючи способи застосування військ (сил) під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного і воєнного характеру, виключно з огляду на конкретну обстановку, яка склалася.

Концептуальні основи застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій, природного, техногенного і воєнного характеру вимагають свого теоретичного забезпечення,

а саме, розробки сукупності методів, методик, моделей та алгоритмів такого застосування, що в свою чергу дозволить виробити рекомендації та пропозиції щодо застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій з урахуванням ризику задіяного особового складу з метою управління техногенною безпекою.

Author details (in Russian)

Концептуальные основы применения вооруженных сил и других воинских формирований при ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций с учетом риска профессиональной деятельности задействованного личного состава с целью управления техногенной безопасностью

Николай Хомик

*Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского,
пр-т Воздухофлотский, 28, г. Киев-049, 03049, Украина,
e-mail: nkhotik@ukr.net
ведущий научный сотрудник научно-организационного отдела
Центра военно-стратегических исследований*

Аннотация: В статье на основании анализа применения национальных вооруженных сил и других военизированных формирований во время ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций природного, техногенного и военного характера были предложены концептуальные основы, которые базируются на выявленных тенденциях, установленных закономерностях, сформулированных принципах и разработанной концепции такого применения. Базовой идеей указанных концептуальных основ есть минимизация риска личного состава при его применении во время чрезвычайных ситуаций природного, техногенного и военного характера, в том числе, ликвидации их последствий с целью управления техногенной безопасностью.

Концептуальные основы применения войск (сил) Вооруженных Сил Украины и других военизированных формирований во время ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций природного, техногенного и военного характера есть обоснованием для разработки совокупности методов, методик, моделей и алгоритмов такого применения и оценки его эффективности, что в свою очередь, позволит выработать рекомендации и предложения по применению войск (сил) Вооруженных Сил Украины и других военизированных формирований во время чрезвычайных ситуаций природного, техногенного и военного характера с учетом риска профессиональной деятельности задействованного личного состава.

Результаты исследования могут быть использованы при организации ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций природного, техногенного и военного характера и осуществлении управления техногенной безопасностью за счет минимизации риска задействованного личного состава.

Ключевые слова: концептуальные основы, тенденции, закономерности, концепция, принципы, ликвидации последствий, чрезвычайные ситуации, применения войск (сил), техногенная безопасность.

Библ.18, табл. 0, рис. 2.

Author details (in English)

Conceptual bases for the use of the armed forces and other military formations during the elimination of the consequences of emergencies, taking into account the risk of occupational activity of the personnel involved in the management of technogenic safety

Mykola Chomik

*The National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi,
28, Vozduhoflotsky av., Kyiv, 03049, Ukraine,
e-mail: nkhomik@ukr.net*

*Candidate of Technical Science (PhD), Senior Researcher
Leading Researcher Center for Military Strategic research*

Abstract: In the article, based on an analysis of the use of national armed forces and other militarized formations during the elimination of the consequences of emergency situations of a natural, man-made and military emergencies, conceptual foundations were proposed that are based on the identified trends, established conformities, formulated principles and the developed concept of such an application. The basic idea of these conceptual foundations is minimizing the risk of personnel when it is used during emergency situations of a natural, man-made and military nature, including the elimination of their consequences in order to manage technological safety.

The conceptual foundations for the use of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine and other militarized formations during the elimination of the consequences of emergency situations of a natural, man-made and military emergencies is the rationale for developing a set of methods, techniques, models and algorithms for such an application and assessing its effectiveness, which, in turn, will allow to develop recommendations and proposals on the use of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine and other militarized formations during emergency situations of a natural, man-made and military nature taking into account the risk of professional activity of the involved personnel.

The results of the study can be used in organizing the elimination of the consequences of emergency situations of a natural, man-made and military nature and the implementation of technological safety management by minimizing the risk of the personnel involved.

Keywords: conceptual foundations, trends, conformities, concept, principles, elimination of the consequences, emergency situations, use of troops (forces), technological safety.

References: 18, tables 0, figures 2.

Використана література

1. Мун Д.В. От «Титаника» до «Фукусимы»: алгоритмы техногенных катастроф / Д.В. Мун, В.В. Попова, П.Е. Смолков // Профессиональное сообщество “Объединение инженеров”. – М.: ООО “Рива Стар”, 2017. – 394 с.
2. Хомік М.М. Закономірності застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / М.М. Хомік // Техногенно-екологічна безпека та цивільний захист. Вип. 2(6). – Київ: ДУ ІГНС НАНУ, 2017. С. 67-75.
3. Хомік М.М. Оцінка та управління ризиками застосування Збройних Сил України під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / М.М. Хомік, О.В. Барабаш // Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. Системи управління, навігації та зв'язку: Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій. – 2016. – № 4(40). – С. 133-138.

4. Хомік М.М. Принципи застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час надзвичайних ситуацій /М.М. Хомік, Н.В. Вавілова, Є.В. Гаврилко, // Техногенно-екологічна безпека та цивільний захист. Вип. 3(9). – Київ: ДУ ІГНС НАНУ, 2017. С. 85-92.
5. Форум: Дело. – Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/10-mirovyh-konfliktov-za-kotorymi-vazhno-nabljudat-v-2017-godu-327160/>
6. Форум: Глобальные конфликты. Режим доступу: <https://inosmi.ru/politic/20171220/241043706.html>.
7. Форум: Новости. – Режим доступу: <https://news.tut.by/world/561044.html?crnd=69387>.
8. Форум: Апостроф. Режим доступу: <https://apostrophe.ua/theme/voyna-v-sirii> і <https://apostrophe.ua/site/search?q=%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0&yt0=Find%21>.
9. Хомік М.М. Оперативно-стратегічна оцінка наслідків надзвичайних ситуацій на території України /М.М. Хомік, Н.В. Вавілова // Техногенно-екологічна безпека та цивільний захист. Вип. 4(10). – Київ: ДУ ІГНС НАНУ, 2017. С. 69-78.
10. Дьяченко А.А. Опыт ликвидации последствий Чернобыльской катастрофы / А.А. Дьяченко. – М.: Знание. – 1998. – 385 с.
11. Авария на АЭС «Фукусима – 1»: Опыт реагирования и уроки / Под общ. ред. член-корреспондента РАН Л.А. Большакова // Институт проблем безопасного развития атомной энергетики. – М.: Наука. – 2013. – 246 с.
12. Ліквідація наслідків аварій (зруйнувань) на потенційно небезпечних об'єктах: навчальний посібник. – К.: Національна академія оборони України, 2002. – 305 с.
13. Опасности техногенного характера и защита от них: Учебное пособие. – М.: Издательство СКФУ. – 2016. – 141 с.
14. Іванюта С.П. Екологічна та природно-техногенна безпека України: регіональний вимір загроз і ризиків / С.П. Іванюта, А.Б. Качинський // Національний інститут стратегічних досліджень. – К.: 2012. – 308 с.
15. Організація управління силами та засобами Збройних Сил України у надзвичайних ситуаціях: Методичний посібник / під ред. С.О. Кириченка. – К.: ГШ ЗСУ, 2006. – 84 с.
16. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій: [у 5 т.] / Під заг. ред. В.В. Могильниченка // Всеукраїнський НДІ цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. – К.: МНС України. – Т.1: Техногенна і природна небезпека. – 2007. – 636 с.
17. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій: [у 5 т.] / під заг. ред. В.В. Могильниченка // Всеукраїнський НДІ цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. – К.: МНС України. – Т. 2: Управління в надзвичайних ситуаціях. – 2007. – 368 с.
18. Хомік М.М. Аналітично-імітаційна модель (структурний аспект) застосування військ (сил) Збройних Сил України та інших військових формувань під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / М.М. Хомік // науково-технічний журнал “Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України”. № 2(35). – Харків: ХНУПС ім. Івана Кожедуба, 2019. – С. 176-183.

References

1. Mun D. From “Titanic” to “Fukushima”: algorithms of man-made disasters / D. Mun, V.V. Popeta, P.E. Smolkov // Professional community “Association of Engineers”. – М.: Riva Star LLC, 2017. – 394 p.
2. Chomik M. Conformities for the use of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine and other militarized formations during the elimination of the consequences of emergency situations / M. Chomik // Technologically-Ecological safety and civil protection. № 2(6). – Kyiv: DU IGNS NANU. 2017. P. 67-75.

3. Chomik M. Risk management evaluation for the use of the Armed Forces of Ukraine during the elimination of the consequences of emergency situations / M. Chomik, O Barabash // Poltava National Technical University of Ukraine behalf of Yuri Kondratyuk. Systems of management, navigation and interchange: Required and advanced situations. – 2016. – № 4(40). – P. 133-138.
4. Chomik M. Principles for the use of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine and other militarized formations during the elimination of the consequences of emergency situations / M. Chomik, N. Vavilova, E. Gavrilko // Technologically-Ecological safety and civil protection. № 3(9). – Kyiv: DU IGNS NANU. 2017. P. 85-92.
5. Forum: Business. – Access mode: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/10-mirovyh-konfliktov-za-kotorymi-vazhno-nabljudat-v-2017-godu-327160/>.
6. Forum: Global conflicts. – Access mode: <https://inosmi.ru/politic/20171220/241043706.html>.
7. Forum: News. – Access mode: <https://news.tut.by/world/561044.html?crnd=69387>
8. Forum: Apostrophe. – Access mode: <https://apostrophe.ua/theme/voyna-v-sirii> i <https://apostrophe.ua/site/search?q=%D0%B2D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0&yt0=Find%21>
9. Chomik M. Operational and strategic assessment of the consequences of emergency situations in the territory of Ukraine / M. Chomik, N. Vavilova // Technologically-Ecological safety and civil protection. № 4(10). – Kyiv: DU IGNS NANU. 2017. P. 69-78.
10. Dyachenko A. Experience of liquidation of the consequences of the Chernobyl disaster / A.A. Dyachenko. – M.: Knowledge. – 1998. – 385 p.
11. The accident at the nuclear power plant "Fukushima – 1": Response experience and lessons / Under total. ed. Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences L. Bolshakova // Institute for Problems of Safe Development of Atomic Energy. – M.: Science. – 2013. – 246 p.
12. Elimination of the consequences of accidents (destruction) on potentially unsafe objects: Tutorial. – K.: National Academy of Defense of Ukraine, 2002. – 305 p.
13. Hazards of anthropogenic character and protection from them: Tutorial. – M.: SKFU Publishing House. – 2016. – 141 p.
14. Ivanuta S. Ecologic and natural-technogenic safety of Ukraine: regional threat and risk measurement / S. Ivanuta, A. Kaczynski // National Strategic Research Institute. – K.: 2012. – 308 p.
15. Organization the control of forces and means of the Armed Forces of Ukraine at emergency situations of Ukraine: Toolkit / Ed. S. Kirichenko. – K.: General Headquarters of the Armed Forces of Ukraine, 2006. – 84 p.
16. Defence population i teritoriyi from of emergency situations: [in 5 volumes] / Under total. ed. V. Mogilichenka // All-Ukrainian NDI of civilian defence to the population of people i teritoriyi from emergency situations of a natural and man-made character. – K.: MNS Ukraine. – T. 1: Man-made and natural insecurity. – 2007. – 636 p.
17. Defence population i teritoriyi from of emergency situations: [in 5 volumes] / Under total. ed. V. Mogilichenka // All-Ukrainian NDI of civilian defence to the population of people i teritoriyi from emergency situations of a natural and man-made character. – K.: MNS Ukraine. – T. 2: Emergency management. – 2007. – 368 p.
18. Chomik M. Analytical-imitation model (structural aspect) for the use of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine and other militarized formations during the elimination of the consequences of emergency situations / M. Chomik // scientific-technical journal "Science and Technology of Air Force of the Armed Forces of Ukraine". № 2 (35). – Kharkiv: HNUAF behalf of Ivan Kozhedub, 2019. – p. 176-183.

© 2019 by the authors; Social development & Security, Ukrainian. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CCBY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).